2026-cı ilin dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirəsi başladı

Noyabrın 19-da Milli Məclisin növbəti plenar iclası keçirilib. İclasda Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov və hökümət üzvləri iştirak ediblər.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumata görə, iclası açan Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova bildirib ki, iclasın gündəliyinə 8 məsələ daxildir. Onlardan 6-sı "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsi və büdcə zərfinə daxil olan sənədlərdir.

Spiker diqqətə çatdırıb ki, büdcə müzakirələri "Konstitusiya və Suverenlik İli"nə təsadüf edir. Noyabrın 12-də xalqımız Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan Konstitusiyamızın 30 illiyini qeyd edib. Eyni zamanda bu ay Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Silahlı Qüvvələrimizin 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi Zəfərinin 5-ci ildönümü də qürurla qeyd olunub. Dövlət suverenliyimizin tam bərpasını təcəssüm etdirən bu tarixi hadisələr gələn ilin dövlət büdcəsi haqqında qanun layihəsinin müzakirəsinə xüsusi bir məna verir.

Spiker qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən inkişaf strategiyası ötən dövrdə ölkəmizin makroiqtisadi sabitliyini qorumağa imkan verib. Mürəkkəb beynəlxalq konyunkturaya baxmayaraq, iqtisadiyyatımızın dayanıqlığı və ardıcıl inkişafı təmin edilib. Cənubi Qafqaz bölgəsinin lider dövləti kimi Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi də möhkəmlənib.

Qeyri-neft sektorunun artımı, ixrac potensialının genişlənməsi, energetika sisteminin fəal surətdə modernləşdirilməsi və "yaşıl enerji" layihələrinə yeni sərmayələrin qoyulması təsdiq edir ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi siyasəti uğurla davam etdirilir.

2026-cı ilin dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirəsi başladı

Əvvəli 1-ci səh.

Milli Məclisin Sədri vurğulayıb ki, azad olunmuş ərazilərdə aparılan genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Bu gün Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda innovasiyalar və enerji səmərəliliyi üzərində qurulan yeni iqtisadi model formalaşır.

Qeyd edilib ki ölkəmizdə sosial sahəyə böyük diqqət yetirilir. İnsanların rifah halının daha da yaxşılaşdırılması, əhalinin gəlirlərinin artırılması üçün lazımi tədbirlər görülür. Qlobal çağırışların gücləndiyi şəraitdə Azərbaycan nəinki maliyyə intizamını qoruyub saxlayıb, həm də büdcə gəlirlərinin artımını, büdcə xərclərinin sosial yönümünü və maliyyə ehtiyatlarının möhkəmlənməsini təmin edib.

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova bildirib edib ki, 2026-cı ilin dövlət büdcəsi ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf dinamikasını əks etdirir və iqtisadi sabitliyin daha da mökəmləndirilməsinə, insanların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yönəlib.

Gələn il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri 38,6 milyard manat, xərcləri 41,7 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılıb. Nəzərdə tutulan dövlət büdcəsi gəlirlərinin 57,4 faizi qeyri-neft-qaz sektorunun payına düşəcək.

O bildirib ki, 2025-ci ilin proqnoz göstəricisi ilə müqayisədə qeyri- neft-qaz sektorunun gəlirləri təqribən 11 faiz çox olacaq. Həmişə olduğu kimi, dövlət büdcəsinin prioritetləri ölkənin milli təhlükəsizliyinin və müdafiə potensialının gücləndirilməsi, Silahlı Qüvvələrin maddi-texniki təminatının daha da yaxşılaşdırılması, sosial müdafiə, təhsil, işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və Böyük qayıdışın həyata keçirilməsi ilə bağlı olacaq. Əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycan hökumətinin səmərəli fəaliyyəti büdcə siyasətinin bütün istiqamətlərində qarşıya qoyulan hədəflərin əldə olunmasına imkan yaradacaq.

Spiker diqqətə çatdırıb ki, 2026-cı ilin dövlət büdcəsinin layihəsi və büdcə zərfinə daxil olan sənədlər parlament komitələrinin iclaslarında geniş müzakirə olunub və Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə edilib. Son illərdə yaranmış ənənəyə uyğun olaraq, parlamentdə təmsil olunan siyasi partiyaların rəhbərləri və nümayəndələri İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasına dəvət edilib və iclasda onların hər birinə öz fikirlərini ifadə etməsi üçün şərait yaradılıb.

Hesablama Palatası büdcə zərfi barəsində müsbət rəyini bildirib.

Milli Məclisin Sədri müzakirələrin səmərəli olacağına inamını ifadə edib və millət vəkillərini müzakirələrdə fəal iştiraka dəvət edib.

Sonra iclasda parlamentin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Azər Əmiraslanov çıxış edib. O bu gün öz dövlət suverenliyini, iqtisadi müstəqilliyini əldə etmiş Azərbaycanın qətiyyətli, ləyaqətli və nüfuzlu dövlətə çevrildiyini vurğulayıb. Ölkəmizdə siyasi və iqtisadi müstəqilliyin uzlaşdırılmasının dövlət siyasətinin əsas prinsiplərindən biri kimi müəyyən edildiyini deyərək, Prezident İlham Əliyevin bu siyasətin mahiyyəti ilə bağlı səsləndirdiyi "İqtisadiyyatımız nə qədər güclü olsa, bizim siyasi addımlarımız da o qədər cəsarətli və uğurlu olacaqdır... İqtisadi müstəqillik siyasi müstəqilliyimiz üçün əsas şərtdir..." kimi fikirlərinin önəmli olduğunu qeyd edib.

Komitə sədri 2026-cı ilin büdcə layihəsinin dövlət başçısının iradəsini, irəli sürdüyü təşəbbüsləri, müəyyən etdiyi strateji vəzifələri özündə əks etdirdiyini və onların reallaşdırılması üçün maliyyə təminatını yaratdığını bildirib. O, büdcənin gəlir və xərcləri barədə söhbət açaraq, büdcə zərfinin makroiqtisadi sabitliyi səciyyələndirən proqnozlara əsaslandığını, növbəti ildə iqtisadi artımın 2,9 faiz, orta illik inflyasiya səviyyəsinin 4,8 faiz nəzərdə tutulduğunu, qlobal iqtisadi təsirlərə baxmayaraq, iqtisadiyyatımızı konyunktur risklərdən sığortalamaq üçün ölkəmizin 82,5 milyard dollarlıq strateji valyuta ehtiyatlarına malik olduğunu deyib. Qeyd edib ki, Böyük qayıdış proqramının icrasına növbəti il üçün planlaşdırılan 3,5 milyard manat da nəzərə alınmaqla, 2020-2026-cı illərdə 25,3 milyard manat büdcə vəsaiti ayrılıb. Təsdiq edilmiş iqtisadi inkişaf strategiyasının və digər dövlət proqramlarının da icrası üçün milyardlarla manat vəsaitə ehtiyac var. Belə bir şəraitdə, büdcə prosesinə rasional və realistik yanaşma zərurəti yaranır.

Diqqətə çatdırılıb ki, büdcə zərfinin əsas xüsusiyyətlərindən biri, ənənəvi olaraq, onun sosial xarakteri ilə bağlıdır. Sosialyönümlü xərclərin17,1 milyard manat olmaqla dövlət büdcəsi xərclərinin 41 faizini təşkil etməsi sosial siyasətin növbəti ildə də prioritetliyini ifadə edir. Eyni zamanda təhsil, sosial müdafiə və təminat xərcləri üzrə artımlar nəzərdə tutulur. Bu artımlar icmal səhiyyə xərclərini də əhatə edir. Qeyd edilib ki, növbəti ilin büdcə zərfi həm də təhlükəsizlik büdcəsidir. Layihədə müdafiə və milli təhlükəsizliyin maliyyələşdirilməsinə 8,7 milyard manat nəzərdə tutulur. Müdafiə qabiliyyətimizin gücləndirilməsi, müasir ordu quruculuğu prosesinin hələ davam etməsi büdcə vasitəsilə hərbi gücün artırılmasını tələb edir.

Azər Əmiraslanov söyləyib ki, son illər milli iqtisadiyyatımızda nəzərə çarpan ciddi struktur dəyişikliklərinin büdcə zərfini müşayiət etməsi onun vacib xüsusiyyətlərindən biridir. Belə ki, növbəti ildə neft-qaz ÜDM-nin 2,4 faiz azalması fonunda qeyri-neft qaz ÜDM 5 faizlik artımla proqnozlaşdırılır. Bununla da, ölkə iqtisadiyyatının strukturunda qeyri-neft-qaz sektorunun payının 2025-ci ildəki 72 faizdən 2026-cı ildə 76 faizə, 2029-cu ildə isə 80 faizə çatacağı gözlənilir. Neft sektorunda azalmanın qeyri-neft iqtisadiyyatında artımla müşayiət edilməsi, ÜDM-də özəl bölmənin payının 81 faizə, təkcə xidmət sektorunun payının isə 43 faizə çatması, hərbi sənayenin inkişafı, nəqliyyat-tranzit potensialının reallaşması ölkəmizdə iqtisadi artımın keyfiyyətini yüksəltməkdədir.

Komitə sədri qeyd edib ki, 2026-cı il üzrə proqnozlaşdırılan dövlət büdcəsi gəlirlərinin 43 faizi və ya 16,4 milyard manatı neft, 57 faizi və ya 22,2 milyard manatı qeyri-neft iqtisadiyyatının payına düşür. 2025-ci ilin proqnozu ilə müqayisədə neft-qaz gəlirləri 1,9 milyard manat və ya 10,2 faiz azaldığı halda, qeyri-neft-qaz iqtisadiyyatının gəlirləri 2,1 milyard manat və ya 10,6 faiz çox nəzərdə tutulur. Cari xərclərin qeyri-neft-qaz gəlirləri hesabına örtülməsi 2025-ci il üçün 81 faiz proqnozlaşdırıldığı halda, 2026-cı ildə onun 88 faizə, 2029-cu ildə 100 faizə çatdırılması nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı, qeyd olunub ki, Dövlət Neft Fondunun, hətta transfertləri nəzərə alınmasa belə, büdcə gəlirləri artım dinamikasına malikdir. Belə ki, transfertsiz büdcə gəlirləri 2023-cü ildə 23,5 milyard manat təşkil etdiyi halda, cari ilin sonuna 24,7 milyard manat, 2026-cı ildə isə 25,8 milyard manat gözlənilir.

Azər Əmiraslanov deyib ki, dövlətin gəlir və xərclərinin konservativ artımı növbəti ildə nəzərdə tutulan büdcə siyasətinin mahiyyətindən və fəlsəfəsindən irəli gəlir. 2026-cı ildə gəlirlərin 253 milyon manat, xərclərin isə 296 milyon manat olmaqla 0,7 faizlik mühafizəkar artımı dövlət büdcəsinin zəif deyil, güclü tərəfidir. Bəzi göstəricilər qısamüddətli dövrdə zəif bənd təəssüratı yaratsa da, perspektiv dövrdə o güclü bənd kimi çıxış edir. O qeyd edib ki, büdcənin qiymətləndirmə meyarı onun artım dinamikası deyil, dayanıqlı olması, maliyyə resurslarının ünvanlı bölgüsü və səmərəli istifadəsidir. Büdcənin dinamikası iqtisadi artımla, inflyasiya səviyyəsi ilə uzlaşdırılmalıdır. Xərclərin daha az artımı maliyyə-büdcə problemini deyil, hökumət tərəfindən xərclərin optimallaşdırılması və maliyyə intizamının gücləndirilməsi təşəbbüslərini göstərir. Eyni zamanda nəzərə çatdırılıb ki, yeni büdcə zərfi vergi yükünün artırılmasını deyil, gəlir mənbələrini şaxələndirərək vergi bazasının genişləndirilməsini, kölgə iqtisadiyyatının daralmasını, vergi-gömrük təşviqləri vasitəsilə qeyri-neft sektorunun inkişafına təkan verilməsini nəzərdə tutur.

Azər Əmiraslanov "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinin büdcə qanunvericiliyinin tələblərinə və ölkəmizin strateji inkişaf hədəflərinə cavab verdiyini bildirib.

İclasda çıxış edən maliyyə naziri Sahil Babayev müstəqillik tariximizin ən böyük büdcə zərfi olan 2026-cı ilin büdcə layihəsinin müzakirəsinin Şanlı Zəfərimizin beşinci ildönümünə təsadüf etdiyini söyləyib. Böyük qürurla qeyd etdiyimiz bu qələbənin məhz Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən və müdrik siyasəti, dövlət və ordu quruculuğunda həyata keçirilən ardıcıl islahatlar, eləcə də iqtisadi və maliyyə imkanlarımızın səmərəli səfərbər olunması nəticəsində əldə edildiyini vurğulayıb. Diqqətə çatdırılıb ki, təqdim edilən dövlət büdcəsinin xərc prioriteti kimi ilk sıralarda Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı durur. Bu, Prezident tərəfindən qarşıya qoyulmuş ali vəzifədir və büdcə imkanları artdıqca, ilk növbədə azad edilmiş ərazilərdə quruculuq işlərini sürətləndirməli və insanların öz doğma yurdlarına qayıdışını daha tez təmin etməliyik. Bununla yanaşı, Cənubi Qafqaz regionunda sülhün və təhlükəsizliyin, Azərbaycanın haqlı mövqeyinin və maraqlarının müdafiəsi, ərazi bütövlüyümüzün və sərhədlərimizin toxunulmazlığı, müdafiə qabiliyyətimizin və milli təhlükəsizliyin daha da möhkəmləndirilməsi sahəsində maliyyə təminatı növbəti il üçün prioritet olaraq qəbul edilib.

Nazir bildirib ki, növbəti ildə Böyük qayıdış proqramı çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin yenidən qurulmasına büdcə xərclərinin 8,4 faizinə bərabər, yaxud 3,5 milyard manat məbləğində vəsait ayrılacaq. Müdafiə və milli təhlükəsizlik məqsədilə dövlət büdcəsi xərclərinin 21 faizi həcmində və ya 8,7 milyard manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulur və bu, cari illə müqayisədə 319 milyon manat çoxdur. 2026-cı ildə dövlət büdcəsi xərclərinin 41faizi, cari xərclərin isə 68 faizi və yaxud 17,1 milyard manat sosialyönlü xərclərə yönəldiləcək. Bu, 2024-cü ilin icra göstəricisi ilə müqayisədə 2,5 milyard manat və ya 17 faiz çoxdur. Əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə xidmət edən xərclər üçün gələn ilin dövlət büdcəsində 4,9 milyard manat vəsait nəzərdə tutulur. Bu, 2025-ci ilə nisbətən 121 milyon manat, 2024-cü ilin icra göstəricisinə nisbətən isə 722 milyon manat çoxdur. Cari illə müqayisədə 151 milyon manat artımla proqnozlaşdırılan sosial müavinətlərə, təqaüdlərəvə digər sosial ödənişlərə 2,8 milyard manat vəsait sərf ediləcək. Keçmiş məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsi ilə bağlı xərclər növbəti ildə 285 milyon manat proqnozlaşdırılır.

Bununla yanaşı, qeyd olunub ki, 2026-cı ilin dövlət büdcəsindən səhiyyə xərcləri üçün 2 milyard manat vəsait ayrılacaq ki, bu da 2024-cü ilin icra göstəricisinə nisbətən 11 faiz çoxdur. Bütövlükdə, gələn il üçün icmal büdcədən səhiyyə xərclərinə 3,7 milyard manat vəsait ayrılacaq. Təhsil və elm xərclərinə 5,2 milyard manat vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulur ki, bu da 2024-cü ilin icra göstəriciləri ilə müqayisədə 658 milyon manat və ya 14,3 faiz çoxdur. Növbəti ildə dövlət sifarişi və dövlət hesabına kadr hazırlığı üzrə təhsil alanların sayı 150 min nəfərə, təqaüd alanların sayı isə 121 min nəfərə çatacaq. Gələn il əlilliyi olan, valideyin himayəsindən məhrum olmuş, şəhid ailələri və müharibə veteranı statusu almış güzəştli kateqoriyaya aid olan 18,5 min tələbənin təhsil və təqaüd xərcləri üçün 42 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılır.

Növbəti ildə kənd təsərrüfatı və ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı tədbirlərin maliyyə təminatı üçün dövlət büdcəsindən 1,2 milyard manat vəsait ayrılacaq. Qeyri-neft sektorunda investisiyaların və iqtisadi artımın dəstəklənməsi, o cümlədən enerji, qaz, su təchizatı, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, meliorasiya təyinatlı infrastrukturun, sosial-mədəni və digər layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün dövlətəsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinə 2,7 milyard manat nəzərdə tutulur.

Gələn il üçün dövlət büdcəsinin yerli xərcləri 759 milyon manat həcmində proqnozlaşdırılır. Görülən tədbirlər nəticəsində regionların dövlət büdcəsindən asılılığının aradan qaldırılması tendensiyası öz tempini qoruyur. Növbəti ildə cəmi 1 rayon üçün dotasiyanın ayrılmasına ehtiyac olacaq. 2026-cı il üçün bələdiyyə büdcələrinə13,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulur.

Maliyyə naziri nəzərə çatdırıb ki, 2026-cı ildə dövlət büdcəsinin gəlirləri 38,6 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılır. Gəlirlərin 22,2 milyard manatı və ya 57,4 faizi qeyri-neft sektoru üzrə daxilolmalar hesabına reallaşacaq və bu cari illə müqayisədə 2,1 milyard manat və ya 10,6 faiz çoxdur. Qeyri-neft sektorundan gəlirlərin 13,3 milyard manatını vergi orqanlarının, 6,9 milyard manatını gömrük orqanlarının xətti ilə daxilolmalar, 1 milyard manatını büdcə təşkilatlarının ödənişli xidmətləri üzrə daxilolmalar, 531 milyon manatını sair daxilolmalar, 450 milyon manatını isə dividendlər təşkil edəcək. Neft-qaz sektorundan gəlirlər isə 16,4 milyard manat və ya büdcə gəlirlərinin 42,6 faizi məbləğində proqnozlaşdırılır.

2026-cı ildə büdcə kəsiri 3,1 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılır.

Nazir habelə 2026-cı il üçün icmal büdcənin əsas göstəriciləri ilə bağlı məlumatı da təqdim edib. O bildirib ki, növbəti il üçün icmal büdcənin gəlirləri 45 milyard manat, xərcləri 48,8 milyard manat, kəsiri isə 3,9 milyard manat məbləğində proqnozlaşdırılır. 2026-cı il üçün Dövlət Neft Fondunun büdcəsinin gəlirləri və xərcləri eyni səviyyədə, 13 milyard manat məbləğində, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin gəlirləri 8,3 milyard manat, xərcləri 8,5 milyard manat, İcbari Tibbi Sığorta Fondunun büdcəsinin gəlirləri 2 milyard manat, xərcləri 2,6 milyard manat, İşsizlikdən Sığorta Fondunun büdcəsinin gəlirləri 238 milyon manat, xərcləri 266 milyon manat təşkil edəcək. Növbəti il üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin gəlir və xərcləri bərabər olmaqla 483 milyon manat məbləğində olacaq.

Sonra iclasda çıxış edən iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov ölkə iqtisadiyyatının son illər ərzində keçdiyi inkişaf yoluna nəzər salaraq, 2018-ci ildən başlayaraq vergi-gömrük və əmək bazarı sahəsində islahatlara start verildiyini, 2019-2025-ci illərdə ölkə iqtisadiyyatının inkişafında çox mühüm keyfiyyət və struktur dəyişiklikləri baş verdiyini söyləyib. Bildirib ki, bu dövr ərzində qeyri-neft-qaz sektorunun iqtisadiyyatda payı 2018-ci ildəki 58 faizdən cari ilin son tarixinə 70 faizə yüksəlib. 2019-2025-ci illərdə qeyri-neft-qaz sektorunda ÜDM-in nominal həcmi 2 dəfə, real həcmi isə 1,4 dəfə böyüyüb.

Nazir diqqətə çatdırıb ki, 2018-ci ilin faktiki göstəricisi ilə müqayisədə 2025-ci ilin təsdiq edilmiş dövlət büdcəsinin gəlirləri 1,7 dəfə, o cümlədən qeyri-neft-qaz gəlirləri 2,2 dəfə artıb. Qeyri-neft-qaz vergi daxilolmaları isə dövr ərzində 2,3 dəfə artıb. Qeyri-neft-qaz gəlirlərinin büdcədə payı 2018-ci ildəki 40,5 faizdən 2025-ci ilin təsdiq edilmiş büdcəsində 52 faizə yüksəlib, 2026-cı ilin büdcə layihəsində isə bu göstərici 57 faiz nəzərdə tutulub.1 yanvar 2019-cu il ilə müqayisədə 1 noyabr 2025-ci il tarixinə ölkədə aktiv vergi ödəyicilərinin sayı 2 dəfə artaraq 845 mini ötüb. 2019-2024-cü illərdə ölkədə qeyri-neft-qaz sənaye istehsalı 1,9 dəfə artıb.

Mikayıl Cabbarov təqdim edilən dövlət büdcəsi layihəsinin fiskal dayanıqlığın gücləndirilməsini hədəfləməklə, büdcə konsolidasiyası siyasətini, o cümlədən fiskal nəzarət mexanizminin gücləndirilməsini özündə ehtiva etdiyini deyib. Bildirib ki, ölkə Prezidentinin təşəbbüsü ilə əmək bazarında leqallaşma prosesinin davam etməsi üçün yaradılmış münbit şəraitin qorunması məqsədilə daha aşağı gəlirlərə aşağı vergi yükünün müəyyən edilməsi və bunun mərhələli şəkildə həyata keçirilməsi məqsədəuyğun hesab edilir. Bu çərçivədə qeyri-neft-qaz özəl sektorunda əmək haqlarının tədricən, mərhələli şəkildə vergiyə cəlb edilməsinə dair təklif verilib.

Habelə bildirilib ki, son illərdə dövlət büdcəsinin qeyri-neft-qaz gəlirlərinin, o cümlədən vergi daxilolmalarının artması vergi dərəcələrinin artırılması hesabına deyil, şəffaflaşma və keyfiyyətli inzibatçılıq sayəsində vergitutma bazasının genişlənməsi yolu ilə təmin edilib. Nəticədə iqtisadiyyatda, xüsusilə də qeyri-neft-qaz sektorunda vergitutma bazası genişlənib, büdcənin gəlir və xərclərinin artımı ilə yanaşı, əhalinin gəlirləri və müəssisələrin sərmayələri əhəmiyyətli dərəcədə artıb.

Nazir iqtisadi artım proqnozlarına dair nəzərə çatdırıb ki, ÜDM-in növbəti ildə 2,9 faiz, 2026-2029-cu illərdə orta illik hesabla 3,5 faiz, qeyri-neft-qaz ÜDM-in növbəti və ortamüddətli dövrdə isə orta illik hesabla 5 faiz ətrafında artacağı proqnozlaşdırılır. Bununla yanaşı, qeyd edilib ki, icrası tamamlanmış və ya 2027-ci ilədək reallaşması nəzərdə tutulan 2 QVt civarında sənaye miqyaslı 8 günəş və külək-elektrik stansiyası üzrə təxminən 2,8 milyard ABŞ dolları həcmində xarici və yerli investisiyanın cəlb edilməsi iqtisadi artıma töhfə verməklə yanaşı, "yaşıl iqtisadiyyat"ın inkişafı üçün yeni imkanlar açır.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair Birinci Dövlət Proqramının icrası ilə bağlı qeyd edilib ki, bu ərazilərdə genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə 2021-2025-ci illərdə 22 milyard manatdan çox vəsait ayrılıb. 2026-2029-cu illərdə isə bu məqsədlə 13,5 milyard manat ayrılması nəzərdə tutulub. Təqdirəlayiq hal kimi işğaldan azad olunmuş ərazilərin maliyyələşməsinin tam olaraq Azərbaycanın öz vəsaiti hesabına təmin edildiyi vurğulanıb.

Sonra iclasda Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin sədri Taleh Kazımov çıxış edərək vurğulayıb ki, 2025-ci ildə dəyişkən qlobal iqtisadi şəraitə baxmayaraq Prezident İlham Əliyev tərəfindən aparılan uğurlu siyasət sayəsində Azərbaycan iqtisadiyyatı dayanıqlı və inklüziv inkişaf xəttini qoruyub.

2025-ci ilin 10 ayında ölkə iqtisadiyyatının müsbət dinamikasından danışan Taleh Kazımov deyib ki Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları oktyabr ayının sonuna 11,4 milyard ABŞ dollarına bərabər olub ki, bu da son 3 il üzrə 45,7 faiz artım deməkdir.

Taleh Kazımovun sözlərinə görə, 2025-ci ildə pul siyasəti monetar şərait vasitəsilə inflyasiyanın hədəf daxilində saxlanılmasına yönəldilib. O, inflyasiyaya təsir edən amilləri diqqətə çatdıraraq qeyd edib ki, 2025-ci ilin sonuna illik inflyasiya 6 faiz səviyyəsində olacaq.

Mərkəzi Bankın sədri 2025-ci ilin ötən dövründə bank sektorunun fəaliyyəti ilə bağlı göstəriciləri də diqqətə çatdırıb. Qeyd olunub ki, cari ilin 10 ayında kredit portfeli 7 faiz artaraq 29,4 milyard manata çatıb. Dövr ərzində əhalinin əmanətləri 8,7 faiz, sığorta haqları 12,9 faiz, sığorta ödənişləri isə 24,2 faiz artıb. Qiymətli kağızlar bazarında ticarət dövriyyəsinin ümumi həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 7 faiz artaraq 55 milyard manat təşkil edib.

Taleh Kazımov gələn ilin büdcə layihəsi ilə bağlı bildirib ki, ümumilikdə, Mərkəzi Bank 2026-cı il və ortamüddətli dövr üçün təqdim edilən makrofiskal çərçivəni makroiqtisadi sabitlik və fiskal dayanıqlılıq baxımından optimal və effektiv hesab edir. Qeyd olunub ki, 2026-cı ildə büdcə kəsiri inflyasiya yaratmır və ümumilikdə, 2026-cı ilin icmal və dövlət büdcələri Mərkəzi Bank tərəfindən müsbət qiymətləndirilir.

2026-cı il üzrə Mərkəzi Bankın pul siyasətinin prioritetləri barədə danışan Taleh Kazımov deyib ki, əsas məqsəd inflyasiyanın hədəf daxilində saxlanılması olacaq. O, Mərkəzi Bankın 2026-cı il üzrə maliyyə sisteminin əsas sektorları üzrə proqnozları və qarşıya qoyduğu hədəfləri barədə məlumat verib.

Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinə dair Palata tərəfindən hazırlanmış rəyi təqdim edib. Bildirilib ki, büdcə layihəsi və ona əlavə olunan sənədlər "Büdcə sistemi haqqında" qanuna uyğun tərtib olunub və proqnoz göstəriciləri düzgün müəyyən edilib. Palatanın əvvəlki rəylərində göstərilən bir çox məqam büdcə zərfində tam və ya qismən nəzərə alınıb. Gələn ilin büdcəsi ölkənin ortamüddətli strateji məqsədlərini, sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının və Böyük qayıdış proqramının sonuncu il tədbirlərinin maliyyələşdirilməsini əhatə edir, həmçinin rəqəmsal iqtisadiyyat və süni intellekt kimi prioritetlərin maliyyə təminatını nəzərdə tutur.

Fiskal intizam normaları ilə bağlı qeyd olunub ki, hesablamalar icmal büdcənin qeyri-neft baza kəsirinin qeyri-neft ÜDM-ə nisbətinin hüquqi aktlarda nəzərdə tutulan hədləri üstələdiyini göstərir. Büdcə qaydasının fəlsəfəsində cari ildə edilən dəyişikliklər həmin hüquqi aktlara yenidən baxılmasını zəruri edir. Qaydanın digər göstəricisi olan dövlət borcunun ÜDM-ə nisbəti isə müəyyən edilmiş hədəf diapazonunda qalmaqdadır.

Gələn ilin dövlət büdcəsinin gəlir və xərc parametrləri ilə bağlı danışan Palata sədri bildirib ki, növbəti il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri cari ilin göstəriciləri ilə müqayisədə ümumi həcmdə ciddi dəyişiklik nümayiş etdirməsə də, gəlirlərin tərkibində struktur dəyişikliklərinin baş verməsi proqnozlaşdırılır. Belə ki, layihəyə əsasən, gəlir mənbələrindən 12-si üzrə artım, 7-si üzrə azalma nəzərdə tutulub, 1 mənbənin həcmi dəyişməz qalıb, 1 mənbə üzrə isə proqnoz nəzərdə tutulmayıb.

Növbəti ildə Dövlət Neft Fondundan transfert 11,4 faiz azalma ilə planlaşdırılır ki, bu da neft asılılığının azalması və fondun vəsaitlərinin qorunması baxımından müsbət qiymətləndirilib. Əsas fiskal qurumlar üzrə gəlir artımı proqnozlaşdırılır və palata növbəti ildə gəlir inzibatçıları üzrə proqnozların icrasında ciddi risklərin olmayacağı qənaətindədir.

Növbəti ildə büdcə xərclərinin strukturunda da dəyişikliklərin nəzərdə tutulduğunu deyən Vüqar Gülməmmədov, bunun əsasən uçot siyasətində edilən dəyişikliklərlə bağlı olduğunu bildirib. Növbəti ildə borca xidmət xərcləri gəlirlərin 6,4 faizi, xərclərin isə 5,9 faizi həcmində proqnozlaşdırılır ki, bu da məqbul səviyyədir.

Palata sədri çıxışında xərclərin səmərəli planlaşdırılması, büdcə və maliyyə hesabatlılığı ilə bağlı palatanın bəzi tövsiyələrini də diqqətə çatdırıb.

Vüqar Gülməmmədov sonda təhlillərin nəticələrini ümumiləşdirərək, "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinin qanunvericiliyin müvafiq tələblərinə uyğun hazırlandığını bildirib.

Fasilədən sonra iclasda "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsi ətrafında müzakirələr aparılıb.

Müzakirələrdə Milli Məclisin komitə sədrləri Fazil Mustafa, Zahid Oruc, Əhliman Əmiraslanov, Anar İsgəndərov, Tahir Rzayev, komissiya sədri Eldar Quliyev, deputatlar Azər Badamov, Vüqar Bayramov, Asif Əsgərov, Heydər Əsədov, İlham Məmmədov, Fariz İsmayılzadə, Mircəlil Qasımlı, Bəxtiyar Əliyev, Azər Allahverənov, Soltan Məmmədov, Aydın Mirzəzadə, Rəşad Mahmudov, Rövşən Muradov, Qüdrət Həsənquliyev, Naqif Həmzəyev, Ceyhun Məmmədov, Hikmət Məmmədov, Tahir Mirkişili, Əli Məsimli, Nəsib Məhəməliyev çıxış ediblər.

Millət vəkilləri gələn ilin dövlət büdcəsi layihəsinin əsas məqsədinin sosial-iqtisadi prioritetlərə uyğun xərclərin həyata keçirilməsi, qeyri-neft sektorunda davamlı artımın təmin edilməsi, büdcənin neft gəlirlərindən asılılığının azaldılması və fiskal dayanıqlılığın gücləndirilməsi olduğunu bildiriblər, bir sıra məsələlərlə bağlı rəy və təkliflərini səsləndiriblər.

2026-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirəsi bu gün davam etdiriləcək.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"

Azərbaycan. - 2025.- 20 noyabr (№ 246).- S.1; 4.